

Zarándokok útja

2009 május 20. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [1](#)

Még nincs értékelve

Mérték

Fél órát sem autózunk a Philadelphia kertvárosától délnyugatra vezető fűúton, amikor az üde zöld erdőben különös szag kezd terjengeni. Csöppet sem kellemes, odahaza a sajtgyárak, nyári sertéstelepek környékén érezni hasonlót.

A pennsylvaniai amishok ragaszkodnak hagyományaikhoz Friss oxigén helyett szívhatjuk az autó kondicionált

leveg?jét. Id?vel sikerül elhagynunk kellemetlen útitársunkat a fizet?-autópályával együtt; apró falvakat összeköt?, keskeny országúton gurulunk tovább.

Egyóránnyira vagyunk a dübörg? nagyvárostól, de mintha valahol a régi Európában járnánk, oly ismer?nek t?nik a tájkép: takaros kertek, termésk?b?l épült vagy ácsolt – fachwerkes – házak, meredek cseréptet?k, tornyocskák, díszes kovácsolt kapuk, szép arányú, osztott üvegablakok, tornácok. Mint a Grimm-mesekönyvek képei. Ephratában vagyunk, Pennsylvania állam Lancaster járásában. A csendes kisváros túlszélén alig vehet? észre a tábla, amely a kolostorhoz vezet? utat mutatja.

Gyalog közelítünk az öreg fák közt, a Cocalico-patak partján, szépen nyírt füves domboldalon álló ódon épületekhez, és máris visszalépdeltünk pár száz esztendőre. Pontosan kétszázhetvenet: 1732-ben érkezett meg erre az akkor legfeljebb mohawk indiánok lakta helyre a Heidelberg városa mell?l származó Johann Conrad Beissel. Rövid id? alatt háromszáz földije követte, protestáns újrakeresztelked?k, akiknek odahaza nem sok esélyt adott a békés és sikeres életre a vallásháborúkat követ? katolikus restauráció.

Beissel nekik alapította Ephratát az újjászületés (a helynév a zsidó Betlehem görög változata), a gyarló, Istent?l elrugaskodott, anyagias világból való kivonulás menedékhelyéül. Az emigránsok maguk építették közösségi és gazdasági épületeiket, m?helyeiket, mindent saját kez?leg készítettek, amire szükségük volt.

Keveset ettek és pihentek – a Biblia nem ír arról, hogy a Teremt? étkezett vagy aludt volna, okoskodtak –, viszont sokat dolgoztak. A férfiak az ?rl?- és deszkavágó malomban, az asztalos- és kovácsm?helyben, a szöv?széknél és a pékkemence mellett, az asszonyok a varrósobákban és a konyhákban, ahol a gyümölcsöt, zöldséget tartósították. Hat napot töltöttek munkával, ünnepnapként a szombatot tartották meg zsidók módjára, órák hosszat imádkozva és elmélkedve. Nyomdájukban a maguk merítette papírra nyomtatták gót bet?s könyveiket, köztük olyan tanulságos munkákat, mint A zarándok útja John Bunyantól.

Természetesen németül, hiszen a zárt közösségben meg?rizték anyanyelvüket egészen a XX. század els? harmadáig. A kolostor temet?jében álló sírköveken régies német feliratok bet?zhet?k ki, nem egy Fahnenstock és Königmacher nyugszik alattuk. Itt alussza örök álmát az alapító Beissel is, aki – sírfelirata szerint –: „természetes élete 77., lelki élete 52. évében aludt el” 1768. július 6-án. Követ?je, Jacob Zerfass mester és leszármazottai 1934-ig tartották össze a közösséget, amely végül beolvadt a baptista egyházba.

A kolostor, a karzatos imaterem, a hálószobák kemény priccsei a párnaként használt fahasábokkal és a m?helyek ma furcsa látványosságnak számítanak Amerikában. A helyi idegenvezet? kisasszony artikulált, irodalmi angolsággal magyaráz, de németül nem ért egy szót se. Délnek indulunk tovább a járási székhely, Lancaster felé. Keresztezzük az Amtrak vonalát, amelyen A kis szemtanú cím?, tíz éve készült film elején az amish fiatalasszony (Kelly McGillis) vonatozik be Philadelphiába, hogy aztán a kisfia (Lucas Aas) a 30. utcai vasútállomás végében szemtanúja legyen egy szörny? gyilkosságnak. A filmben kés?bb felt?n? lancasteri helyszín az elmúlt másfél évtized alatt er?sen megváltozott.

A nyolcvanas évek derekán, els? ittjártunkkor a kisváros tiszta és csendes volt. Most már nem az. Akkor az utcákon szakállas, szalmakalapos férfiak, fejkend?s asszonyok igyekeztek a fedett központi piacra – most alig látni fehér embert. A King Street?l délre, a lepusztult házakban csak színészek laknak, naphosszat türelmesen üldögelnek az árnyékban, a fiatalok a nyitott ajtajú autókból hallgatják a rádióból bömböl? rapet.

A Central Farmer Market – ahol akkor németül váltottunk szót az amish hentessel a májas és véres hurkákról, disznósajtokról, sódarokról, szalonákról és pörccökr?l – zárva. Gyorsan elhagyjuk a várost, visszafelé vesszük az irányt, de most a 340-es régi philadelphiai országúton haladunk, amelyen egykor a környék német ajkú lakói érkeztek a Delavare-torkolat tengeri kiköt?je fel?l. ?ket nevezik amishoknak – a Svájcól az 1700-as évek elején érkezett Jacob Amman prédikátor neve után –, a lancasteri járást pedig azért hívják „Dutch countrynak”, mert az amerikaiak félrehallották a német deutsch szót.

A történet még ennél is régebben, 1636-ban kezd?dik: egy Menno Simons nev? volt svájci plébános szintén kivezette híveit a katolikus Európából, majd megalapította a róla elnevezett radikális protestáns mennonita egyházat. Információs központja most a farmvidék déli szélén, a Paradise felé vezet? út mentén található, az összesen hat-hétezerre tehet? amishoknak több gyülekezeti házuk van. Ennél a szelíden dimbes-dombos kultúrtájnál európaibb hangulatú, kedvesebb földdarabot nehéz volna találni az öreg kontinensen kívül.

A szántók, kaszálók, legel?k és erd?k úgy vannak egymáshoz öltve, mint a mostanában nálunk is divatba jött, tarka

foltokból összevarrt terítők, takarók – amelyeket valaha az amish asszonyok kezdtek készíteni a szabás után megmaradt hulladékokból. A patchworknek vagy quiltnek nevezett ágytakarókat, párnahuzatokat dollárszázakért kínálják az utak mentén, hasonlóan a kalotaszegi vagy korondi kézimunkákhoz. Az előbbieket hitelesebbek, az erdélyiek olcsóbbak. Fonott kosarakat, kisbútorokat, régi kézművestárgyakat, edényeket, késeket, öreg lámpát, friss, kemencében sült perccet, de megannyi giccses vacakságot is kapni, főleg híres településeik – Smoketown, Bird in Hand, White Horse, Intercourse – folklórbutikjaiban.

Az utóbbi helyet azért is kedvelik a turisták, mert a neve annyit tesz magyarul: közösülés, ezért aztán sokan jópofának találják lefényképeztetni magukat a helységnevtábla előtt. A városka negyedévente megjelenő ingyenes újságot ad ki, az Intercourse News című színes lap már a 35. évfolyamánál tart. Az eddigieket könnyen az olvasható ki, hogy a pennsylvaniai amishok olyasféle látványosság mivelti, mint a hortobágyi pusztá IBUSZ-betyárjai, akik borralalóért még „eredeti” délibábót is tudnak produkálni. Nos, az ottaniak is szívesen csinálnak egy kis pluszpénzt a hagyományaikból, de korántsem ebből élnek.

A remek éghajlaton és kitűnő földeken szépen terem mindenfajta kultúrnövény a gabonától a zöldségeken és a szőlőig – régebben árultak tréfas képeslapokat, amelyeken szekérszékényi nagyságú tökök, répák megkaposzták voltak láthatók, a derék gazdák négy lóval vontatták a „rekordtermést”.

Áruiknak országszerte jó híruk s még jobb áruk van, a hagyományos, vegyszermentes gazdálkodás miatt ráadásul népszerű bioélelmiszerek számítanak. A kis szemtanú emlékezetes jelenetében a szakállas, kalapos férfiak közös munkával hatalmas csőrt ácsolnak.

A kalákában részt vesz a gyilkosság ügyében nyomozó városi rendőrtiszt (Harrison Ford) is, mégpedig kéziszerszámokkal. Miután a Szentírás nem tesz említést az elektromosságról, a mennoniták nem használnak villanyfűrészt és más erőgépeket, sőt a legtöbb amish farmer autót sem tart. Kis fekete, doboz formájú, gumizott kerekű lovas kocsik (buggyk) százai futkároznak az utakon, azzal közlekednek a tanyák közt, ahol legfeljebb traktort, motoros szivattyút, terménydarálót tartsanak meg. Sok helyen látni forgó szélkereket energiaforrásként.

A dutchok ragaszkodnak hagyományos öltözködhöz: a férfiak sötét, „magyaros” lajbit és szűk szárú nadrágot, bő ujjú inget viselnek, az asszonyok fűkötőt és hosszú, régies szabású ruhát, amelyet szalagokkal kötnek meg, gombról sem lévén szó a Bibliában. A gyerekek nyáron mezítláb járnak, a többnyire szűke fiúk haját gomba formára nyírják körül, a kisserácok a régi idők facsigáival játszanak, deszkarollerekkel furikáznak. A visszaúton megoldódott a penetráns, hosszan tartó bűdösség rejtélye is.

A tavaszi talajjavítás céljából kihordták az istállókból, ólaktól a trágyát a szántóföldekre, az egész járásban egyszerre, ettől szaglik úgy a környék. A jó kis bioanyagot lovakkal és nagy testű öszvérekkel vontatott tárcsákkal forgatják be a talajba. Szájtátva bámuljuk a három-, négy-, sőt egy helyütt hatfogatú, jó tíz méter széles kultivátort, elég vele hatszor oda-vissza fordulni a parcellán, és kész van a munka.

A helybeliek nem szeretik, ha fényképezik őket (kérdés, hogyan vették rá őket a hollywoodiak a filmezésre), de erre a látványra azért megkockáztatunk egy gyors fotózást. Alig egyóránnyira az egykori német ajkú kivándorlók első telepétől, a ma négymillió Philadelphiahoz tartozó Germantowntól megállt az idő: egy legény a világ legtermészetesebb dolgaként hat lóval húzott tárcsás boronával miveli a földjét. Ez is Amerika, a múlt Amerikája.

Ludwig Emil, mno.hu

[Tweet](#)

Raffay Ernő ajánlásával
Kortörténeti dokumentumgyűjtemény,
készült jelképesen **1919** sorszámozott példányban

Hangskönyv CD melléklettel

NYOTAR MENEDZS
KÖNYVTERV

The banner features a red background with a black fist icon on the left. It displays a book cover titled 'A Magyar Kormányzat 1919. évi sorszámozott példányban' and two audio CDs. A circular logo on the right contains the text 'NYOTAR MENEDZS KÖNYVTERV'.

Ajánló